

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת ויקרא - זכור

תשפ"ד

(שנה ז', גליון מס' 334)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת ויקרא - זכור התשפ"ד

"וְאַתָּה עֵינֶיךָ וַיִּגַע - כִּי יַגְעֶתָ בִּי יִשְׂרָאֵל"

א. "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו, מֵאֵהָל מוֹעֵד, לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה, מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן - תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם", (ויקרא, א', א' - ב').

"זָכוֹר, אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמֶלְק, בְּדַרְדָּךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָרַף בְּדַרְדָּךְ, וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ, וְאַתָּה עֵינֶיךָ וַיִּגַע, וְלֹא נָרָא אֱלֹהִים. וְהָיָה בְּהִנָּיִחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל אֲבִיבֵיךָ מִסָּבִיב, בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ, תִּמְחָה אֶת זָכְרָ עֲמֶלְק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, לֹא תִשְׁכַּח", (קריאת פרשת "זכור", דברים, כה', יז' - יט').

"וַיָּבֵא עֲמֶלְק, וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְּיָדָם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ, בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים, וַיֵּצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלְק, מִחֵר אֲנֹכִי נָצַב עַל רֹאשׁ הַגְּבָעָה, וַיִּמָּטֵה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי. וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם בְּעֲמֶלְק, וּמֹשֶׁה אֶהְרֹן וְחֹזֵר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה. וְהָיָה כְּאֲשֶׁר נָרָא מֹשֶׁה יָדוֹ - וַיִּגְבֵּר יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר נִיחַ יָדוֹ - וַיִּגְבֵּר עֲמֶלְק. וַיַּדִּי מֹשֶׁה כַּבָּדִים, וַיִּקְחוּ אָבוֹן וַיִּשְׁיִמוּ תַחְתֵּיו וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ, וְאַהֲרֹן וְחֹזֵר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזָּה אַחַד וּמִזָּה אַחַד, וַיְהִי יָדָיו אֶמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ. וַיַּחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמֶלְק וְאֶת עַמּוֹ, לְפִי חָרֵב. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, כָּתֹב זֵאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר, וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, כִּי מָחָה אֶת זָכְרָ עֲמֶלְק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, יְהוָה נָסִי. וַיֹּאמֶר, כִּי יָד עַל כֶּסֶף יְהוָה, מִלְחָמָה לַיהוָה בְּעֲמֶלְק, מִדֶּר דָּר", (קריאה ליום הפורים, שמות, יז', ח' - טז').

ב. על מאמר הכתוב בפרשתנו ¹, "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו, מֵאֵהָל מוֹעֵד, לֵאמֹר", דרשו רבותינו ז"ל ²:

¹ ויקרא, א' - א'.

² "זוהר הקדוש", (חלק א', דף רלד' ע"ב).

"אמר רבי יצחק, א' ויקרא, אמאי היא זעירא?

אמר ליה ³, אתקיים משה בשלימו, ולא בכלא, דהא אסתלק מאתתיה.

בספרי קדמאי, אמרי לשבחא,

ואנו הכי תנינו, מאי דאסתלק לעילא, יתקשר לעילא ולתתא, וכדין, איהו שלים.

תו, אל"ף זעירא מאתר זעירא הוה, זעירא דאיהו רב באתחברותיה לעילא" ⁴.

עוד דרשו רבותינו ז"ל ⁵:

"רבי יצחק, פתח ... ויקרא, אלף זעירא, אמאי?

אלא, בגין לאחזאה מאן הוא ההוא דקרא, ההוא דשרי במקדשא,

וכדין זמין למשה, כמאן דזמין אושפיזא" ⁶.

ובביאור הדברים, דרשו רבותינו ז"ל, במקום אחר ⁷:

³ היינו:

רבי אבא, כמבואר מתחילת העניין.

⁴ ותרגום דבריו הקדושים:

אמר רבי יצחק, א' של ויקרא למה היא קטנה?

אמר לו, התקים משה בשלמות, ולא בכלל, שהרי הסתלק מאשתו.

בספרי הקדמונים אמרו לשבח,

ואנו כף שנינו, מה שנתעלה למעלה, יתקשר למעלה ולמטה, ואז הוא שלם.

עוד, אל"ף קטנה היתה ממקום קטן, קטן שהוא גדול בהתחברותו למעלה.

⁵ "זוהר הקדוש", (חלק ג', דף נד' ע"ב).

⁶ ותרגום דבריו הקדושים:

רבי יצחק, פתח ... ויקרא, אלף קטנה, למה?

אלא, כדי להראות מיהו אותו שקרא, אותו ששרי במקדש,

ואז זמן את משה, כמו שמזמין אורח.

⁷ "ילקוט שמעוני", (פרשת "ויקרא", רמז תכט').

” וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה - הַקְּדִים קְרִיאה לְדִיבּוּר,

לְמִדָּה תוֹרָה דְרַךְ אֲרָץ, שֶׁלֹּא יֹאמֶר אָדָם לְחִבְרֵי דָבָר, אֲלֵא אִם כֵּן קְרָאָהּ.

אמר רבי מנסיא -

מנין לאומר דבר לחבירו, שהוא בְּבַל יֹאמֶר, עַד שְׂיֹאמֶר לוֹ אָמֹר?

שנאמר ⁸, 'מֵאֲהָל מוֹעֵד לֵאמֹר'.

זה שאמר הכתוב ⁹, 'הִבְיֵאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרְיוֹ' - זה משה, שנאמר, 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה'.

מכאן אמרו -

כל תלמיד חכם שאין בו דעה, נְבִלָה טוֹבָה מִמֶּנּוּ!

תדע לך, שכן הוא -

צא ולמד מִמֹּשֶׁה, אֲבִי הַחֲכָמָה, אֲבִי הַנְּבִיאִים,

שֶׁהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְנַעֲשׂוּ נִסִּים עַל יָדוֹ, נִפְלְאוֹת בְּאֶרֶץ חָם, וְנוֹרְאוֹת עַל

יָם סוּף, וְעֵלָה לְשָׁמַי מְרוֹם, וְהוֹרִיד הַתּוֹרָה, וְנִתְעַסַּק בְּמִלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן,

אִף עַל פִּי כֵן, לֹא נִכְנַס לְפָנָיו, עַד שֶׁקָּרָא לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה'!"

והיינו:

שהאות א' זעירא, באה ללמדינו, את מעלתו של משה רע"ה,

שלמרות היותו עֵנֶק שְׁבַעֲנִיקִים, וְאֲבִי הַנְּבִיאִים,

הוא לא נכנס אל אוהל מועד, עד להזמנתו של הבורא ית"ש.

והנה, במאמר רבותינו ז"ל ¹⁰, "כל תלמיד חכם שאין בו דעה, נְבִלָה טוֹבָה מִמֶּנּוּ",

עלינו לדעת, שפירוש המילה "דעה - דעת", היינו חיבור. וכדלהלן:

א. אצל אדם הראשון וחווה, כאשר קיימו מצוות עונה, נאמר ¹¹:

⁸ ויקרא, א' - א'.

⁹ שיר השירים, א' - ד'.

¹⁰ "ילקוט שמעוני", (פרשת "ויקרא", רמז תכט).

"וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ, וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה".

ומצווה זו, הינה חיבור ב' גופים לאחד,

וכמאמר הכתוב ¹², "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד".

הא למדת:

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור.

ב. כתב אדונינו הרמב"ן זיע"א ¹³:

"דע, כי חיבור זה הוא עניין קדוש ונקי, כשיהיה הדבר כפי מה שראוי - ובזמן הראוי - ובכוונה הנכונה,

ואל יחשוב אדם, כי בחיבור הראוי יש גנאי וכיעור, חס ושלום.

שהחיבור הראוי, נקרא ידיעה,

ולא לחינם נקרא כך ¹⁴, 'וַיֵּדַע אֱלֹקֵינָהּ אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ' ...

ודע, שאילו לא היה בדבר קדושה גדולה, לא היו קוראין אל החיבור ידיעה ¹⁵ ...

אבל, כל בעלי התורה, מאמינים, שהשם יתברך ברא את הכל, כפי מה שגזרה חכמתו,

ולא ברא דבר, שיהיה בו גנאי או כיעור.

¹¹ בראשית, ד' - א'.

¹² בראשית, ב' - כד'.

¹³ "אגרת הקודש", השער הראשון.

¹⁴ שמואל א', א' - יט'.

¹⁵ וכתב בזה רבינו זיע"א, וז"ל:

"ואין הדבר כאשר חשב הרב המורה ז"ל ב'מורה הנבוכים' (ח"ב, פרק לו'. ח"ג, פרק ח'), בהיותו משבח לאריסטו, על מה שאמר - כי חוש המישוש חרפה הוא לנו.

חלילה, אין הדבר כמו שאמר היווני ...".

שאם יאמר שהחיבור הוא דבר של גנאי,

הנה, כלי המשגל הם כלים של גנות, והרי השם יתברך בראם במאמרו.
כאשר הידיים, בעת שכותבין ספר תורה בטהרה, הם מכובדות ומשובחות,
וכשגונבות, או עושות דבר מגונה, הם מגונות,
כך הם כלי המשגל."

ג. על מאמר הכתוב¹⁶, "וְאִמְלֵא אֶתֹו רֹחַ אֱלֹהִים, בְּחִכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת
וּבְכָל מְלָאכָה", כתב רש"י הקדוש:
" וּבְדַעַת' - רֹחַ הַקֹּדֶשׁ".
הא למדת:

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור,

כי אותה ה"דעת", מחברת בין הקדוש ברוך הוא, לבין אותו שזכה לזה.

ד. בכמה וכמה מקומות בדברי רבותינו ז"ל¹⁷, מצינו, את המושג "בר דעת",
לגבי עשיית מעשי קניין, וכיוצא בזה,
שהוא גם כן עניין של חיבור,

שכן, רק בשעה שיש לאדם את אותה "דעת", הוא יכול לעשות את כל אותם
המעשים, המתברים אותו אל שאר אנשים "בני דעת".

ה. במסכת נדרים¹⁸, מצינו, את מה שהיו אומרים בארץ ישראל:
"דדא ביה¹⁹, כולא ביה,

¹⁶ שמות, לא' - ג'.

¹⁷ בבא מציעא, ח' ע"א.

חולין, לא' ע"א. ועוד.

¹⁸ מא' ע"א.

¹⁹ יעוין בדבריו המתקום מדבש של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "בן יהודע", שם).

שביאר את המילה "דא", כראשי תיבות, של דעת אמונה,

דלא דא ביה, מה ביה.

דא קני, מה חסר,

דא לא קני, מה קניי."

דהיינו :

אדם שיש בו דעת, יש בו הכל!

אבל אדם שאין בו דעת, מה יש בו?!

מי שקנה דעת, כלום לו יחסר לו!

אבל מי שלא קנה דעת, כל מה שיקנה לא יועיל לו!

הא למדת :

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור,

כיוון שעל ידה, יכול האדם להתחבר אל הווייתו.

ברם, זאת עלינו לדעת, שעיקר החיבור הנקרא "דעה - דעת", תלוי במידת הענווה, וכפי שיתבאר להלן.

ג. על מאמר הכתוב בפרשתו²⁰, "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו, מֵאֵהָל מוֹעֵד, לֵאמֹר", כתב בספר הקדוש "בת עין"²¹ :

שבחינת "לב נשבר", וכמאמר הכתוב²², "זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְרָה, לֵב נְשַׁבֵּר וְנִדְפָה, אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה",

ללמדך:

שרק על ידי ב' דברים אלו, זוכה האדם לפרנסתו, אשר נקראת "מלאכה".

ומשכך, נעשה אותם אדם לאדם "שלם",

כיוון, ש"אדם", ראשי תיבות, של אמונה, דעת, מלאכה.

²⁰ ויקרא, א' - א'.

²¹ דרוש לפרשת החודש.

²² תהילים, נא' - יט'.

הוא, "יו" ²³.

והנה, "יו", עולה בגימטריא למניין 16,

שהוא חצי ממניין "לב", שעולה בגימטריא למניין 32.

" ²⁴ וזהו 'וי-קרא אל משה', היינו, בחינת 'יו' - קרא אל משה,

שעל ידי השפלות שהיתה במשה רע"ה, שהוא בחינת 'יו' - שהוא חצי ממילת
'לב',

זכה משה רע"ה, וגרם לעצמו המשכת קדושה, הנרמזת בבחינת ה-"קריאה".

וזהו 'ויקרא' - א' זעירא ²⁵,

שאותה אות א' זעירא, מרמזת על בחינת ההכנעה שהיתה במשה רע"ה,

שבחינה זו, גרמה לו, להמשכת השראת השכינה, מאלופו של עולם ברוך הוא".

ומעתה, מתבאר ומתברר:

שדווקא על ידי מידת הענווה, זכה משה רע"ה, לאותה "דעה - דעת", המבטאת
את עניין החיבור.

והנה, מכוח ענוותנותו של משה רע"ה, הוא העיד על עצמו, באומרו ²⁶, "ובקך

וְרֵאִיתָם אֶת כְּבוֹד יְהוָה, בְּשָׁמְעוֹ אֶת תְּלִנְתֵיכֶם עַל יְהוָה, וַנְּחַנּוּ מֶה, כִּי תִלְיֵנוּ עֲלֵינוּ",

וכידוע, שמילת "מה", עולה בגימטריא כמניין "אדם",

²³ עיין "פרי עץ חיים", (שער השופר, פ"א),

ובספר "עמק המלך", (שער עולם התהו, פכ"ה).

²⁴ לשונו הקדוש של רבינו זיע"א, במעט שינויי לשון, למען ירוץ הקורא בהם.

²⁵ שכן, האות א' של מילת "ויקרא", כתובה בספר התורה באות קטנה (זעירא).

ועיין עוד מה שכתב בזה ה"זוהר הקדוש" (חלק א', דף רלד' ע"ב. ובחלק ג', דף נג' ע"ב).

²⁶ שמות, טז' - ז'.

ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמר הכתוב בפרשתן ²⁷, "דַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּסְ קָרְבָן לַיהוָה, מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן - תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָנְכֶם":

שעל ידי מיזת הענווה, זוכה האדם להיקרא בשם "אדם", וממילא, כאשר הוא מקריב קרבן לכבוד הבורא ית"ש, נעשה הדבר כאילו שהקריב את עצמו, וחיבר את הווייתו אל הבורא ית"ש.

ד. ולצורך ביאור ובירור העניינים, שומא עלינו לעמוד ב-ג' התבוננויות:
א. לצורך מה, הוצרכו עם ישראל, להשתעבד בעבודת פרך, בעת היותם בארץ מצרים?
ב. בדיברה הראשונה שבעשרת הדיברות, נאמר ²⁸, "אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים, לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי", והדבר צריך ביאור:

שכן, לכאורה היה לו לומר, "אֲשֶׁר בְּרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ"?
ג. במסכת נדה ²⁹, דרש רבי שמלאי, על זמן היות העובר במעי אמו:
"ומלמדין אותו כל התורה כולה ... וכיון שבא לאוויר העולם, בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה", והדבר צריך ביאור:

שכן, אם רצון הבורא ית"ש, שהעובר יידע את כל התורה כולה, מפני מה הוא משכחו לבסוף?
ואם רצון הבורא ית"ש, שהעובר לא יידע את כל התורה כולה, מפני מה הוא מלמדו מתחילה?

²⁷ ויקרא, א' - ב'.

²⁸ שמות, כ' - ב'.

²⁹ ל' ע"ב.

ה. בביאור מאמר רבי אבהו³⁰, "מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין", כתב בספר "שמן המור"³¹, לבאר כדלהלן:

בהקדם, משל -

"³² עשיר אחד, היה צריך למשרת בבית מסחרו.

ובא הסרסור, ואמר לו, יש תחת ידי שני אנשים נאמנים,

האחד, משרת זה כמה שנים, בחנות של פלוני אלמוני. ועתה, אין רצונו להיות עוד אצלו,

והשני, היה עוסק בחנות שלו בעצמו. ורק מקרוב נשלל כל רכושו, ורוצה להיות עוסק בשל אחרים בשכר.

אתה, את מי מהם תחפוץ להביאו לך?

ויען העשיר: תביא לי, את אותו האחד אשר היה עוסק בחנות שלו בעצמו.

וישאלהו הסרסור: למה בחרת בזה יותר?

ויענהו: הטעם שבחרתי בו, מפני שידוע לכל מבין, שיש הבדל גדול בין עבודת עבד לרבו, ובין עבודת בעל הבית לעצמו,

כי העבד, לא יכריח את עצמו אל עניין, יותר מן הראוי. וגם רצונו וחפצו לא יטנו לזה, אחר אשר עבודתו תכבד עליו, והוא מוכרח אליה,

לא כן העובד מלאכת עצמו, הנה עבודתו ויגיעתו ערבה עליו, וחפצו מזרזו ורצונו מעוזו, ועבודתו ראש שמחתו, עד אשר לא ירגיש ברעב וצמאון וקור וחום.

ועל כן, אותו אשר מעולם מעשהו ומלאכתו בשל אחרים, גם אם יעבוד באמונה, עם כל זה ירגיש ברעב ובצמאון אשר ישיגנו, והוא כעבד ישאף צל,

³⁰ ברכות, לד' ע"ב.

³¹ הביאו הרי"ח הטוב זיע"א, בספרו הקדוש "עוד יוסף חי" - דרושים.

³² לשונו הקדוש והטהור, הועתק בזה, כפי שהביאו רבינו הרי"ח הטוב זיע"א,

עם מעט שינויי לשון, למען ירוץ הקורא בהם.

לא כן זה, אשר כל ימיו עוסק בשלו, ויודע איך מפליגים בני אדם במלאכת עצמן. הנה, בוודאי אם הוא איש נאמן, וְיֵאָבֵהּ לעבוד איתי בתמימות, הלא יעשה גם אצלי כאדם העושה בשלו.

ועוד שנית, כי המשרת מעצם תולדתו, אינו יודע אלא רק מעשה העבודה בידיים לעבוד ולמשא,

מבלי משים ליבו, להתבונן ולחקור בצדדי השגת חפץ אדוניו.

לא כן העוסק בשלו, אין ערוב אל רוב מועצותיו ועשתונותיו, כי יחפור בעומק הדק היטב על כל הצדדים והאופנים המעילים,

אם בְּדַבְרוֹ עם הסוחרים, אם בהיותו בודד במושבו על הלחם, גם על ערש יצועו, גם אם רעיונותיו מבוהלים ודחופים בדבר עסקיו,

וגם בלילה לא ישכב לבו ויחקור במועצות ודעת, אולי באופן זה ואולי באופן אחר, ככה יעמיק מועצותיו, ויפתח וישדד תחבולותיו,

ועתה, אם ירצה לעבוד איתי באמונה, יעבוד אותי כעבודת העובד את עצמו.

והנמשל -

כי העובד עבודת ה' כל ימיו, הגם כי באמת נפשו זכה וטהורה,

עם כל זה, לא ישיג הצדיק לעבוד את ה' באותה עבודה, אשר יעשה בעל תשובה אשר בעבורו היה בעל תאוה - העובד את עצמו למלאות תאוותו,

שכן, יודע הוא כי לא יצא ידי חובתו, עד אשר יעבוד בדרך העבודה אשר עבד בתחילה,

כי תחילה, היה סוחר עם תאוות ליבו בגשמיות, והיה כאדם העושה בשלו.

ועתה, לא יכבד עליו כל כך, אם נאמר לו ללמוד כל הלילה, כי הוא יודע בעצמו כמה לילות עברו עליו ללא טעם שינה ואכילה.

זאת ועוד, כי הוא זוכר את כל ענייני תאוותו, כמה הוא העמיק וחקר בהם חריצות ובהשתדלות, ובתחבולות ודרכי עורמה.

ועתה, בשובו אל ה' יתברך, יחפוץ להזדרז לפניו, עם אותו החשק ועם אותה הזריזות שהיו בו בעברו.

והוא הביאור במאמרו של רבי אבהו³³, 'מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין' -

והיינו, כי בעלי התשובה, מעשיהם הראשונים יסבבו להם דרך נפלא בדרכי העבודה".

ו. ועל פי הדברים האמורים לעיל, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א³⁴, לבאר כדלהלן:

א. כידוע, שיש לאדם ב' מיני עסקים בעולם הזה:

האחד, הוא, "עסקי הנפש", שהם ענייני התורה המצוות והמעשים הטובים, והפעולות הללו, נקראים בשם "בנים",

וכדרשת רבותינו ז"ל³⁵, על מאמר הכתוב³⁶, "אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת נַח, נַח אִישׁ צְדִיק תַּמִּים הָיָה בְּדַרְתָּיו, אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נַח", "תולדותיהם של צדיקים, מצוות ומעשים טובים".

והעסק השני, הוא, "עסקי הגוף", שהם ענייני משא ומתן ומלאכה וכיו"ב, והפעולות הללו, נקראות בשם "בנות".

שכן, הכלל בזה, הוא:

ענייני הרוחניות, השייכים אל חלקי הנפש, נקראים "בנים",

ומאידיך, ענייני הגשמיות, השייכים אל חלקי הגוף, נקראים "בנות".

³³ ברכות, לד' ע"ב.

³⁴ בספרו הקדוש "עוד יוסף חי" - דרושים.

³⁵ הובא בדברי רש"י הקדוש, (בראשית, ו' - ט').

³⁶ בראשית, ו' - ט'.

ב. על פי זה, ניתן לבאר, את מאמר רבותינו ז"ל³⁷, "בת תחילה, סימן יפה לבנים":

שכאשר האדם עסק בענייני הגשמיות, הנקראים "בנות", בתחילת דרכו, אזי, הדבר בבחינת "סימן יפה לבנים",

שכן, הוא יתן את כל מרצו וכוחו בענייני הנפש, הנקראים "בנים", וכפי שנתבאר לעיל³⁸, בעניינם של בעלי תשובה.

ג. ב' מגדולי התנאים הקדושים, חיו קכ"ש שנים, כאשר חייהם התחלקו ל-ג' חלקים:

האחד, רבן יוחנן בן זכאי³⁹, אשר, "ארבעים שנה עסק בפרקמטיא, ארבעים שנה למד, ארבעים שנה לימד".

השני, רבי עקיבא בן יוסף⁴⁰, אשר, "ארבעים שנה היה עם הארץ⁴¹, ארבעים שנה למד, ארבעים שנה לימד".

והדבר צריך ביאור:

אחר שאותם קדושים אלו, הפיצו והעמידו תורה בעם ישראל, לשעה ולדורות, מפני מה, לא נתן הבורא ית"ש בליבותיהם, שבארבעים שנה הראשונות לחייהם, הם יישבו ויעסקו בתורה?

והלא, פשוט וברור הוא הדבר, שארבעים שנה של עסק התורה שלהם, אינו דבר של מה בכך!?

ברם, לאור המתבאר לעיל⁴², יובן הדבר כמין חומר:

³⁷ בבא בתרא, קמא' ע"א.

³⁸ אות ה'.

³⁹ ראש השנה, לא' ע"ב.

סנהדרין, מא' ע"א.

⁴⁰ אבות דרבי נתן, נוסחא ב', פרק יב'.

⁴¹ פסחים, מט' ע"ב.

שכן, אלמלא שהם היו עוסקים בעסקי הגוף, הנקראים "בנות",
היתה עבודתם בעסקי הנפש, הנקראים "בנים", פחות יסודית ופחות חזקה.
ברם, לאחר עסקיהם בעסקי הגוף, הנקראים "בנות",
אזי הדבר, בבחינת ⁴³, "בת תחילה, סימן יפה לבנים",
ואת כל כוחם ומרצם, הם הכניסו בעסקי התורה הקדושה.
ד. על מאמר הכתוב ⁴⁴, "אתי מלבנון פלה, אתי מלבנון תבואי, תשורי מראש
אמנה, מראש שניר וחרמון, ממענות אריות מהררי נמרים", דרשו רבותינו ז"ל ⁴⁵ :
"אמר רבי לוי -
בנהג שבעולם, פלה מקשטין ומבשמיין אותה, ואחר כך מכניסין אותה לחפה,
והקדוש ברוך הוא, לא עשה כן,
אלא, אמר לכנסת ישראל: 'אתי מלבנון פלה', מטיט ולבנים לקחתיך ועשיתיך
פלה".
וטעם הדבר, הוא :
בכדי שיהיה גופם מורגל לעול התורה, לבלתי יקוץ ויתעייף ממנה,
כשם, שהיה מורגל לעבודת הטיט והלבנים, ללא הפסקה כלל ועיקר.
ולפיכך, השתעבדו בני ישראל במצרים בעבודת פרך, ומן העבודה קיבלו את
התורה הקדושה.
ה. בדיברה הראשונה שבעשרת הדיברות, נאמר ⁴⁶, "אנכי יהוה אלהיך, אשור
הוצאתיך מארץ מצרים מפית עבדים, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", וטעם
הדבר הוא :

⁴² אות ה'.

⁴³ בבא בתרא, קמא' ע"א.

⁴⁴ שיר השירים, ד' - ח'.

⁴⁵ שמות רבה, פרשה כג', ה'.

בכדי שתזכור את העמל והיגיעה שהיה לך במצרים, וכשם שהייתה עובד את פרעה, כך לכל הפחות תעבוד אותי.

ו. ביאור מאמר הכתוב ⁴⁷, "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם, וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה", כך הוא:

תזכור את עמלך ויגיעך במצרים, וכפי שטרוחת ועשית בשביל פרעה, כך תטרח ותעשה בעבורי.

ז. ביאור מאמר הכתוב ⁴⁸, "כִּי תֵשֵׁב לְלַחֹם אֶת מוֹשֶׁל, בֵּין תִּבְיִן אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ", כך הוא:

אותו "מושל", הוא יצר הרע, המושל על תאוותיו של האדם,

ועל כך הזהיר שלמה הע"ה את האדם, שכאשר הוא בא ללחום עם יצרו הרע, הוא צריך להכין תשובה ניצחת כנגדו.

שכן, כאשר ינסה היצר הרע להסיתו ממצוותיו של הבורא ית"ש, בטענות של חוסר כוחות וחולאים,

אזי, ישיב לו האדם מנה אחת אפיים, באמור לו: "והלוא בעסקי הגוף, אין אתה מסיתני בטענות של חוסר כוחות וחולאים!"

ח. ביאור מאמר הכתוב בפרשתן ⁴⁹, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה, מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן - תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם", כך הוא:

כאשר יקיים האדם את מצוות הבורא ית"ש, כפי שהוא מקיים את ענייני הגוף,

אזי, נחשב הדבר בבחינת "קרבתו להבורא יתברך שמו".

והיינו:

⁴⁶ שמות, כ' - ב'.

⁴⁷ דברים, טז' - יב'.

⁴⁸ משלי, כג' - א'.

⁴⁹ ויקרא, א' - ב'.

"אָדָם פֿי נְקָרִיב" - אדם אשר יקיים את ענייני הנפש,
"מְקָם" - כפי הכוחות אשר הוא מקיים את ענייני הגוף,
"קֶרְבֵּן לַ-ה' " - נחשב הדבר רצוי וחשוב לכבוד הבורא ית"ש.

ז. על מאמר הכתוב בפרשת "נצבים"⁵⁰, "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה
הַיּוֹם, לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רְחִיקָה הוּא", כתב הגה"ק רבינו יעקב קראנץ
זיע"א - המגיד מדובנא⁵¹ :

משל -

לסוחר, שהגיע לביתו מעיר השוק, בערב שבת עם חֲשֵׁכָה.
כמובן, שראשית כל, הוא מיהר להיכנס אל ביתו, להחליף את בגדיו, ולברך את
ביתו לשלום, לפני כניסת שבת קודש.
ומרוב בהילותו וחפזונו, הוא השאיר את מזוודתו אצל העגלון.
וכאשר הוא בא אל ביתו, הוא בירך את כולם, והרגיעם,
ולאחר מכן, הוא שלח מיד את משרתו אל בית העגלון, להביא את צרורו.
הנער המשרת, חזר כעבור שעה קלה, נכנס אל חדר הסוחר, והודיע לו -
הבאתי את חבילתך, הנה היא מונחת בפרוזדור!
ובתוך כדי דיבורו, של הנער המשרת עם אדונו,
היה הנער, מנגב את מצחו מן הזעה, וכולו מתנשם ומתנשף מעמל נשיאת
המזוודה.
התבונן בו הסוחר, וענה -
לא, אין זו המזוודה שלי!
ולשמע אמירה נחרצת זו, שאל הנער המשרת את אדונו -

⁵⁰ דברים, ל' - יא'.

⁵¹ הובא בספר הקדוש "משלי המגיד מדובנא השלם" (חלק ג' - דברים, פרשת "נצבים" - משל ט', עמודים
195-196).

איך יתכן אדוני?

והלא, לא ראית כלל וכלל את המזוודה, הנמצאת בפרוזדור!?

או אז, השיבו האדון -

בטוח אני, שאין זו המזוודה שלי!

וזאת, מכיוון שאני רואה היאך אתה מזיע ומתנשף, כאילו שסחבת משא כבד,

ואילו היית סוחב את המזוודה שלי, היית נוכח, שהיא מזוודה קלה וקטנה!

והנמשל, הוא -

זה הוא המוסר, נגד המתחדשים והמשכילים,

המראים את עצמם, כאילו שהם מתמאצים בעבודת ה'.

וכמאמר הכתוב ⁵², "וְלֹא אֶתִי קָרַאתָ יַעֲקֹב", יען ⁵³, "כִּי יַגִּיעַ בֵּי יִשְׂרָאֵל".

ובעבודת ה', הלא כבר נאמר ⁵⁴, "לֹא נִפְלֵאת הִיא מִמֶּךָ, וְלֹא רָחֵקָה הִיא",

שכן, עבודת ה', היא קלה ונעימה!

ואם כן, מדוע הינך "עֵינֶיךָ וְיָגַע"?! ⁵⁵.

ח. לאור המתבאר, נראה לבאר כדלהלן:

א. ביאור מאמר הכתוב ⁵⁶, "אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ, וַיִּזְנַב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ,

וְאֶתְּהָ עֵינֶיךָ וְיָגַע, וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים",

הוא כעניין, ומאמר הכתוב ⁵⁷, "וְלֹא אֶתִי קָרַאתָ יַעֲקֹב, כִּי יַגִּיעַ בֵּי יִשְׂרָאֵל".

⁵² ישעיה, מג' - כב'.

⁵³ שם.

⁵⁴ דברים, ל' - יא'.

⁵⁵ דברים, כה' - יח'.

⁵⁶ דברים, כה' - יח'.

⁵⁷ ישעיה, מג' - כב'.

והיינו :

שאם הם היו עובדים את הבורא ית"ש, בצורה הנכונה ובאופן הרצוי,

הם לא היו מרגישים עייפות ויגיעה, כלל ועיקר.

ב. טעם השתעבדות מצרים, הוא כפי המבואר בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א⁵⁸, שלא יקוצו בעבודת ה',

ואם בכל זאת, יש בהם עייפות ויגיעה, אות הוא הדבר, שאינם מקיימים את מצוות הבורא ית"ש כרצונו.

ג. טעם הדבר, שבדיברה הראשונה שבעשרת הדיברות, נאמר⁵⁹, "אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים, לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי", ולא "אֲשֶׁר בָּרֵאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ",

הוא מחמת שביציאת מצרים, הטביע בנו הבורא ית"ש את תכלית ועומק העבודה, לבלתי נקוץ ממנה.

ד. טעם הדבר, שהמלאך מלמד את העובר את כל התורה כולה, הוא בכדי שיהיו הדברים מושרשים בתוכו, ולא יקוץ מן העבודה כלל ועיקר.

ט. ומעתה, נשכיל ונבין, כדלהלן :

א. ביאור מאמר הכתוב⁶⁰, "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם, וְשָׁמַרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה", כך הוא :

הנה, ה-"עבד" אין לו כלום משל עצמו, וכמאמרם ז"ל⁶¹ - "לית ליה מגרמיה מידי",

⁵⁸ לעיל באות ו'.

⁵⁹ שמות, כ' - ב'.

⁶⁰ דברים, טז' - יב'.

⁶¹ "זוהר הקדוש":

חלק א', דף קכה' ע"א.

חלק א', דף קסח' ע"ב.

וממילא, שכל מהותו, היא התבטלות והכנעה, הבאה ממידת הענווה.

והנה, משה רע"ה, נקרא בשם "עבד",

וכמאמר הכתוב ⁶², "לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא",

וכמאמר הכתוב ⁶³, "ויקמת שם משה עבד יהוה, בארץ מואב, על פי יהוה" ⁶⁴,

חלק א', דף קע' ע"א.

חלק א', דף קעט' ע"ב.

חלק ב', דף ריח' ע"ב.

חלק ג', דף רכה' ע"א.

⁶² במדבר, יב' - ז'.

⁶³ דברים, לד' - ה'.

⁶⁴ ועיין עוד:

יהושע, א' - א'.

יהושע, א' - יג'.

יהושע, א' - טו'.

יהושע, ח' - לא'.

יהושע, ח' - לג'.

יהושע, יא' - יב'.

יהושע, יב' - ו'.

יהושע, יג' - ח'.

יהושע, יד' - ז'.

יהושע, יח' - ז'.

יהושע, כב' - ב'.

יהושע, כב' - ד'.

יהושע, כב' - ה'.

מלכים ב', יח' - יב'.

וכמאמר הכתוב ⁶⁵, "זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי, אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים" ⁶⁶.

והנה, מילת "משה" בגימטריא קטנה, עם הכולל, עולה למניין 13,

וכמניין מילת "עבד", בגימטריא קטנה.

ובזכות התבטלותו וענוותנותו של משה רע"ה, הוא זכה לכל מעלותיו, ולקריאה של חיבה מהבורא ית"ש, וכמו שנתבאר לעיל ⁶⁷.

ומעלה זו, היא היא היסוד להצלחת האדם בעבודת הבורא ית"ש,

ועל כך ציוונו הבורא ית"ש ⁶⁸, "וְזָכַרְתָּ כִּי עַבְדֵּךָ הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם, וְשָׁמַרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה",

שכן, הזוכה לזכור בכל עת ועת את היותו "עבד", הוא הזוכה להקריב את עצמו בעבור הבורא ית"ש,

וכמאמר הכתוב בפרשתן ⁶⁹, "דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן לַיהוָה, מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן - תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנְכֶם".

דניאל, ט' - יא'.

נחמיה, י' - ל'.

דברי הימים א', ו' - לד'.

דברי הימים ב', א' - ג'.

דברי הימים ב', כד' - ו'.

דברי הימים ב', כד' - ט'.

⁶⁵ מלאכי, ג' - כב'.

⁶⁶ ועיין עוד:

יהושע, א' - ב'.

יהושע, א' - ז'.

⁶⁷ באותיות ב' ו-ג'.

⁶⁸ דברים, טז' - יב'.

ב. ביאור מאמר הכתוב ⁷⁰, "זכור, את אשר עשה לך עמלק, בדרך בצאתכם ממצרים", כך הוא:

הנה, עמלק בא להילחם בישראל, בעבור "שרפו ידיהם מן התורה" ⁷¹, וכידוע, שהרפיון שייך אצל מי שאינו מרגיש בעצמו "עבד", שכן, מי שאינו מרגיש בעצמו את ענין "עבד", אינו שייך כלל ועיקר במידת הענווה.

ועל כך, הזהירה אותנו התורה הקדושה, באומרה ⁷², "זכור", והוא בעבור של קיימנו בעצמינו, את מאמר הכתוב ⁷³, "וזכרת פי עבד היית במצרים, ושמרת ועשית את החקים האלה".

ל. כתב ה"זוהר הקדוש" ⁷⁴:

"ר' יוסי בן חלפתא, הנה יתיב קמיה דר' יצחק, אמר ליה, מידי שמיע ליה למר, על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא? אמר ליה, לא אתארך, אלא, על ביטול אורייתא! דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות גלו ישראל, וחרו בזכותהון דתלתא אבות,

וגלותא רביעאה, בזכותא דמשה יתחזרון!

תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה,

שנאמר ⁷⁵, 'ויאמר ה' על עזבם את תורתיי.

⁶⁹ ויקרא, א' - ב'.

⁷⁰ דברים, כה' - יז'.

⁷¹ "מדרש תנחומא", פרשת בשלח, אות כה'.

⁷² דברים, כה' - יז'.

⁷³ דברים, טז' - יב'.

⁷⁴ "זוהר חדש", דף ח'.

אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב,
עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו,
שנאמר ⁷⁶, 'זכרו תורת משה עבדי',
כד יתובין ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם.
על כן נאמר בתורה ⁷⁷, 'תורה צוה לנו משה', כדי לשמרה ולעסוק בה,
ואם לאו, 'מורשה קהלת יעקב' -
'מורשה', דא מספנותא הוא,
כמה דאתא אמר ⁷⁸, 'ה' מוריש ומעשיר' -
מלמד, דלא אתיא מספנותא לברתיה דיעקב, אלא, על דלא אתעסקו בפיקודין
דאורייתא" ⁷⁹.

⁷⁵ ירמיה, ט' - יב'.

⁷⁶ מלאכי, ג' - כב'.

⁷⁷ דברים, לג' - ד'.

⁷⁸ שמואל א', ב' - ז'.

⁷⁹ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

רבי יוסי בן חלפתא, היה יושב לפני רבי יצחק,
אמר לו, דבר שמוע לו למר, על מה התארך יום המשיח מהגלות הזו?
אמר לו, לא התארך אלא על בטול תורה!
שכך שמעתי מרב המנוא סבא, שלש גליות גלו ישראל, וחזרו בזכותם של שלשה אבות,
ובגלות הרביעית, יחזרו בזכות משה!
בא ואראה לך, לא גלו ישראל אלא על בטול תורה,
שנאמר (ירמיה, ט' - יב'), 'ויאמר ה' על עזבם את תורת'י'.
אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב,
עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו,
שנאמר (מלאכי, ג' - כב'), 'זכרו תורת משה עבדי',

ולאור המתבאר, נשכיל ונבין, מפני מה, תלויה הגאולה האחרונה בזכותו של משה רע"ה:

שכן, תכלית בריאת העולם היתה, שיהיה האדם עבד ה', כמשה רע"ה, אשר אין שייכת בו מציאות של רפיון כלל ועיקר.

והוא ביאור מאמר הכתוב ⁸⁰, "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ - וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ - וְגָבַר עַמְלֵק":

שכן, כאשר עם ישראל מניפים בעוז ובגאון, את עניין ההתבטלות וההכנעה, בבחינת "משה",

אזי, "וְגָבַר יִשְׂרָאֵל", בביאת גואל צדק במהרה בימינו.

ובוודאי, שכאשר נזכיר לעצמו בכל יום ויום, "זְכוּר" ⁸¹ ו-"לֹא תִשְׁכַּח" ⁸², את היותינו עבדי הבורא ית"ש,

אשר אין בהם כלל ועיקר, את בחינת "וְיָאֲתָה עֲנָף וְיִגְעַע" ⁸³, ואת בחינת "כִּי יִגְעַתְּ בִּי יִשְׂרָאֵל" ⁸⁴,

נזכה לגאולתו של משה רע"ה, גאולת עולמים, במהרה בימינו. אמן.

כְּשִׁישׁוּבוֹ וַיִּתְעַסְקוּ בְּתוֹרָתוֹ, בְּזִכּוֹת מֹשֶׁה אֲנִי גוֹאֲלָם.

על כן נאמר בתורה (דברים, לג' - ד'), 'תוֹרָה צְוָה לִנּוֹ מֹשֶׁה', כְּדִי לְשַׁמְרָה וְלַעֲסֹק בָּהּ,

וְאִם לֹא, 'מִוְרָשָׁה קֵהֶלֶת יַעֲקֹב' -

'מִוְרָשָׁה', זוּהִי הַעֲנִיּוּת,

כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר (שמואל א', ב' - ז'), 'ה' מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר'.

מִלְּמַד, שְׁלֹא בָּאָה עֲנִיּוּת לְבֵת יַעֲקֹב, אֲלֵא, עַל שְׁלֹא הִתְעַסְקוּ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה.

⁸⁰ שמות, יז' - א'.

⁸¹ דברים, כה' - יז'.

⁸² דברים, כה' - יט'.

⁸³ דברים, כה' - יח'.

⁸⁴ ישעיה, מג' - כב'.

לזיכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- הגה"ק רבי שלמה אסולין בן שמחה (שתח"י) זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- נחמה נעמי דידי (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרוחה ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של כל הקדושים והקדושות אשר נרצחו על קידוש ה'

במלחמת שמחת תורה תשפ"ד